

Ti år med forskning og udvikling ved professionshøjskoler og erhvervsakademier

I anledning af tiåret i 2023 for, at danske professionshøjskoler og erhvervsakademier fik forskningsret og -pligt tager Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd (DFiR) temperaturen på rammebetingelserne.

DFiR vil i foråret 2023 afrapportere på projektet "Praksis ind i forskning - forskning ud i praksis: Ti år med forskning og udvikling på professionshøjskoler og erhvervsakademier". I 2013 fik professionshøjskoler og erhvervsakademier dels en ny forpligtelse til at foretage praksisnære og anvendelsesorienterede forsknings- og udviklingsaktiviteter (FoU), dels et nyt finanslovstilskud til FoU. De to institutionstyper har siden 2013 således befundet sig i en opstartsfase, hvor de har arbejdet med at afsøge, hvordan deres FoU-aktiviteter og -miljøer skulle tilrettelægges og fungere.

DFiR ønsker med projektet at undersøge forudsætninger og barrierer for et velfungerende vidensamarbejde med både praksis og universiteter. Hvilke særlige forhold gør sig gældende for FoU i disse specifikke institutionelle sammenhænge? Hvordan kan rammebetingelserne for FoU og for vidensamarbejdet med praksisfelterne ved professionshøjskoler og erhvervsakademier bedst muligt indrettes?

DFiR's projekt undersøger ikke omsætningen af viden ind i uddannelserne, men er yderst bevidst om både grunduddannelsernes og efter- og videreuddannelsernes helt centrale betydning for omsætning af forskningsbaseret viden – både ind i uddannelserne og ud i praksis.

Praksisnære og anvendelsesorienterede FoU-aktiviteter udføres mange steder i det danske forsknings- og innovationslandskab. Men det er netop den særlige institutionelle og lovgivningsmæssige ramme for professionshøjskoler og erhvervsakademiers FoU-aktiviteter, der sætter rammen for DFiR's projekt.

I forbindelse med projektet har DFiR gennemført 15 stakeholdersamtaler med repræsentanter fra de to institutionstyper og fra universiteterne på både forsker- og ledelsesniveau, repræsentanter fra de tre hovedaftagerfelter (kommuner, regioner og SMV'er), samt eksterne aktører, herunder fonde.

Hvordan kan rammerne for FoU ved professionshøjskoler og erhvervsakademier samt for vidensamarbejdet med praksisfelterne og universiteter bedst muligt indrettes?

DFiR har desuden primo januar 2023 udsendt en spørgeskemaundersøgelse til forskningsaktive medarbejdere ved professionshøjskoler og erhvervsakademier. Derudover vil DFiR indsamle relevante kvantitative data som supplement til Uddannelses- og Forskningsministeriets evaluering fra 2019.¹⁾

På baggrund af de indledende stakeholdersamtaler, øvrig dialog med centrale aktører, og tilgængelige kvantitative data fremlægger DFiR her nogle tentative observationer og arbejdshypoteser. DFiR understreger, at der undervejs i projektforløbet kan komme nye aspekter til projektet og dermed justeringer i observationerne.

Højt aktivitetsniveau for få midler

UFM's evaluering fra 2019 konkluderede overordnet, at de to institutionstyper har formået at gennemføre en relativt succesfuld kapacitetsofbygning frem til 2018. DFiR observerer, at professionshøjskoler og erhvervsakademier fortsat omsætter det relativt beskedne finanslovstilskud til FoU til et højt aktivitetsniveau, også på trods af at finanslovstilskuddet har været konstant siden 2013.

Professionshøjskoler og erhvervsakademier griber dog også FoU-opgaven forskelligt an, ikke mindst fordi professionshøjskolernes andel af tilskuddet på finansloven er betragteligt større end erhvervsakademiernes. Sidstnævnte institutionstype har tillige vanskeligere ved at hjemtage ekstern FoU-finansiering.

Et heterogent, offentligt fundinglandskab

Hvad angår den offentlige, eksterne finansiering af FoU-aktiviteter udbydes der mange mindre, ofte ad-hoc-baserede puljer med relevans for FoU-aktiviteter navnlig ved professionshøjskolerne. For at styrke bestemte FoU-områder særligt inden for de lærer- og pædagogfaglige områder er der desuden opstået målrettede initiativer som Ph.d.-rådet for uddannelsesforskning (2011) og senest Partnerskab for børneforskning (2022). Men derudover

har professionshøjskoler og erhvervsakademier yderst begrænsede succesrater hvad angår hjemtag af konkurrenceudsatte FoU-midler fra de to store offentlige forskningsfinansierende fonde, Innovationsfonden og Danmarks Frie Forskningsfond.

Det er efter DFIR's opfattelse ønskeligt, at der er flere muligheder for at søge offentlige, konkurrenceudsatte midler til FoU, som særligt kommer professionshøjskolerne til gode. Imidlertid fremstår dette heterogene, offentlige fundinglandskab noget ukoordineret. Der er ligeledes en fare for, at de ofte midlertidige og ad hoc-baserede puljer er en administrationstung og ineffektiv måde at finansiere FoU-aktiviteter på.

Private fonde

DFIR erfarer endvidere, at navnlig professionshøjskolesektoren har haft succes med at sikre stigende privat fondsfinansiering til FoU-aktiviteter. I 2021 var 43% af den eksterne finansiering af FoU (omsætning) ved professionshøjskolerne finansieret af private danske kilder, primært private fonde. Det er DFIR's vurdering, at de private fondes bidrag har stor positiv betydning og relevans for kvaliteten af den FoU, der udføres ved institutionerne. Det er til gavn for professionshøjskolernes kapacitetsopbygning og forskningsvolumen, at et stigende antal private fonde udviser interesse i den potentielle samfundsimpact, der kommer af FoU-aktiviteterne ved disse institutioner.

Forskningsdagsordener risikerer at blive uhensigtsmæssigt smalle

Kombinationen af en begrænset basisbevilling, et ukoordineret og ofte ad hoc-baseret, offentligt bevillingslandskab, og de private fondes legitime interesser i at styrke bestemte tematiserede programmer kommer imidlertid ifølge flere stakeholders til at begrænse professionshøjskolerne og erhvervsakademierne i at opbygge et bredere videngrundlag med relevans for flere aspekter af deres uddannelsesudbud og en bredere palette af de fagprofessionelles virke i praksis. Flere stakeholders fremhæver eksempelvis, at der inden for det lærerfaglige område mangler FoU-finansiering til mange vigtige dagsordener, der fylder i skolehverdagen, såsom det praktisk-musiske område.

Videnomsætning

Professionshøjskolernes og erhvervsakademiernes FoU-opgave skal ifølge lovændringen i 2013 varetages "i tæt samspil med det aftagende arbejdsmarked, øvrige uddannelses- og videninstitutioner og det omgivende samfund".²⁾ Men hvordan skaber man så de bedste rammer for at få forskningen ud i praksis og praksis ind i forskningen? Flere stakeholders peger på, at der på aftagersiden er plads til at arbejde mere systematisk med erfaringsopsamling og input om behov, der kan tilgå de forskningsudførende aktører. Desuden peger de på, at der ikke mindst på det kommunale område mangler ressourcer til at absorbere og bringe ny viden i anvendelse. Samtidig hermed påpeger flere stakeholders, at der på trods af

flere gode eksempler på succesfuld udbredelse og skalering af forskningsresultater blandt både professionshøjskoler og erhvervsakademier med fordel kan arbejdes videre med at finde måder, hvorpå arbejdet med implementering, opfølgning og skalering styrkes.

Understøtter rammebetingelserne i tilstrækkelig grad de særlige styrker ved den praksisrettede FoU?

DFIR mener, at der generelt i forsknings- og innovationssystemet med fordel kan arbejdes med at udvide excellencebegrebet i forhold til at vurdere forskningsmæssig kvalitet og meritering. DFIR har tidligere søgt inspiration til dette både i Schweiz og Nederlandene. I rapporten "God tværfaglighed i forskning og innovation" (2022) anbefaler DFIR, at man anvender et bredere excellencebegreb, og at man i højere grad bevæger sig væk fra de rent kvantitative forskningsindikatorer i forbindelse med vurdering og bedømmelse af FoU.

DFIR vil endnu engang se nærmere på det udvidede excellencebegreb i projektet "Praksis ind i forskning" med fokus på, hvordan man hensigtsmæssigt kvalitetsvurderer den praksisnære og anvendelsesorienterede forskning.

Yderligere oplysninger

Frede Blaabjerg
Formand for DFIR
Telefon: 21292454
Mail: fbl@et.aau.dk

Christina Aabo
Leder af DFIR's projekt "Praksis ind i forskning – forskning ud i praksis"
Telefon: 40207561
Mail: aabochristina@gmail.com

Noter:

1 Uddannelses- og Forskningsministeriet: [Evalueringsaf forsknings- og udviklingsaktiviteter på professionshøjskoler og erhvervsakademier — Uddannelses- og Forskningsministeriet \(ufm.dk\)](#), 2019

2 Lov nr. 1614 af 26. december 2013